

สภาพและปัญหาการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในระดับ
ประถมศึกษา ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

นางสาวปรารธนา ช่างเหล็ก

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

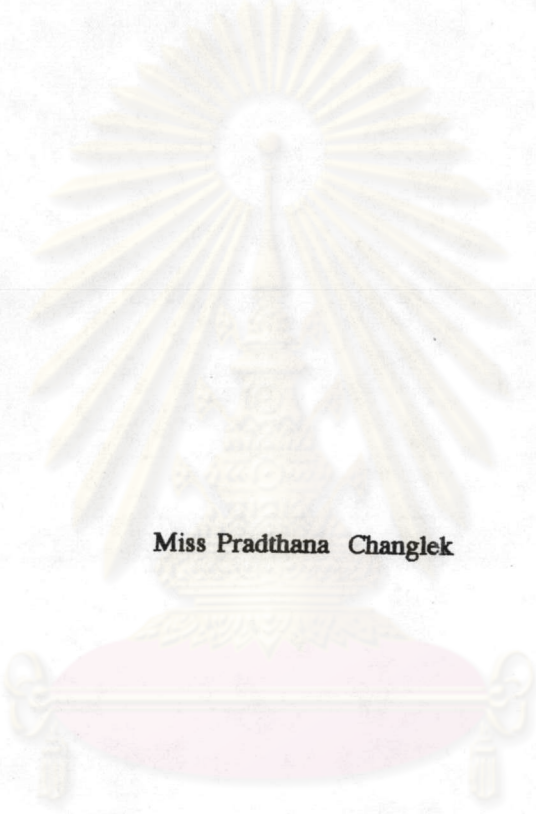
พ.ศ.2539

ISBN 974-633-925-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I168 33533

STATE AND PROBLEMS IN ORGANIZING THE PROJECTS FOR BUDDHISM
INSTRUCTION ENHANCEMENT AT THE ELEMENTARY EDUCATION
LEVEL OF THE CENTER FOR BUDDHISM PROMOTION IN THAILAND

Miss Pradthana Changlek

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Education
Department of Elementary Education

Graduate School

Chulalongkorn University

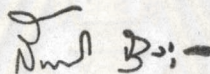
1996

ISBN 974-633-925-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์   สภาพและปัญหาการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน
พระพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษาของ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา
แห่งประเทศไทย
โดย   นางสาวปรารถนา ช่างเหล็ก
ภาควิชา   ประถมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร. แรมสมร อยู่สถาพร

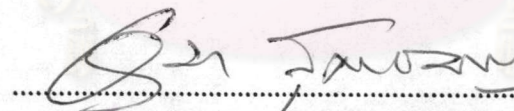
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้แนบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

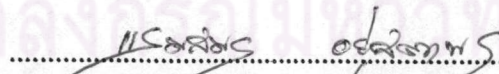
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ จงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

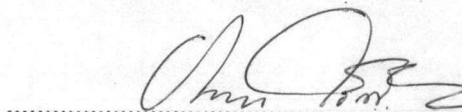
..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุมา สุคนธมาน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. แรมสมร อยู่สถาพร)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ปานตา ไร่เทียมวงศ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ปรารภณา ช่างเหล็ก : สภาพและปัญหาการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษา ของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย (STATE AND PROBLEMS IN ORGANIZING THE PROJECTS FOR BUDDHISM INSTRUCTION ENHANCEMENT AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL OF THE CENTER FOR BUDDHISM PROMOTION IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.แรมสมร อยู่สถาพร, 302 หน้า. ISBN 974-633-925-7

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษาของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยโครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครูและโครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม ตัวอย่างประชากรที่ศึกษาคือ หัวหน้าโครงการอบรม วิทยากร ครูและนักเรียนผู้เข้ารับการอบรม จำนวนทั้งหมด 487 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. โครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู

1.1 หัวหน้าโครงการอบรมมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาจากสภาพ ปัญหา ความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมและตามสภาพความเป็นจริงของสังคม สอดคล้องกับนโยบายและหลักการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ส่วนกิจกรรมกำหนดตามวัตถุประสงค์ และเนื้อหา และกำหนดบุคลากรโดยเลือกวิทยากรที่เป็นพระภิกษุหรือฆราวาสที่มีประสบการณ์หรือผ่านการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม

1.2 วิทยากร เตรียมความพร้อมโดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้ารับการอบรม ส่วนใหญ่ใช้เนื้อหาเรื่องกฎแห่งกรรม และทุกคนใช้กิจกรรมสร้างเสริมอุดมการณ์ และปลูกจิตสำนึกโดยใช้เทคนิค การฝึกปฏิบัติ และมีการวัดและประเมินผลหลังการอบรม

1.3 ครูได้รับเนื้อหาเรื่องเทคนิคการสอน สื่อการสอนพระพุทธศาสนา และการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนให้ได้ผล กิจกรรมที่ได้รับคือกิจกรรมสวดมนต์ฝึกสมาธิและ กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ

2. โครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม

2.1 หัวหน้าโครงการอบรม มีการปฏิบัติเช่นเดียวกับโครงการอบรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมครู

2.2 วิทยากร เตรียมความพร้อมโดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้ารับการอบรม ส่วนใหญ่ใช้เนื้อหาเรื่องกฎแห่งกรรม ความกตัญญูกตเวที การวิเคราะห์สภาพปัญหาสังคมและบทบาทของเยาวชน กับการพัฒนาสังคม ทุกคนใช้กิจกรรมสร้างความสามัคคี กิจกรรมการปรับพฤติกรรม กิจกรรมปลูกฝัง คุณธรรมและสร้างปณิธานใจ กิจกรรมสวดมนต์ฝึกสมาธิและกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ โดยใช้เทคนิค การบรรยาย วัดและประเมินผลหลังการอบรม

2.3 นักเรียน ได้รับเนื้อหาเรื่องความกตัญญูกตเวทีและส่วนใหญ่สนใจการเล่านิทาน

ในด้านปัญหาของการจัดโครงการอบรมทั้ง 2 โครงการนี้ พบว่า หัวหน้าโครงการอบรมและ วิทยากร พบปัญหาที่คล้ายคลึงกันคือ วิทยากรมีภาระต้องรับผิดชอบในหน้าที่อื่นอีก สื่อที่ใช้มีจำนวน จำกัดไม่เพียงพอกับผู้เข้ารับการอบรมและสถานที่ที่ใช้ในการอบรมมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหานี้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ส่วนสิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับครู คือ กิจกรรมที่จัดให้มากเกินไป

ภาควิชา ..... ประถมศึกษา
สาขาวิชา ..... ประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C640742 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD : INSTRUCTION / BUDDHISM / THE CENTER FOR BUDDHISM PROMOTION IN THAILAND

PRADTHANA CHANGLEK : STATE AND PROBLEMS IN ORGANIZING THE PROJECTS FOR BUDDHISM INSTRUCTION ENHANCEMENT AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL OF THE CENTER FOR BUDDHISM PROMOTION IN THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. RAMSAMORN YOOSTAPORN, Ph.D. 302 pp. ISBN 974-633-925-7

The purpose of this research was to study state and problems of Buddhism teaching promotion in primary school project of the Buddhism Promotion Center of Thailand, composing of Teacher Moral Development Project and Buddhatham Youth Camping Training Projects. Samples were project leade, trainers, teachers and students in the project.

The results were as follows :

1. Teacher Moral Development Training Project.

1.1 Project Leader defined objectives and contents form problems, state of trainees' needs and actual social context which conformed to policies and principles of Buddhism Promotion Center of Thailand. Activities followed the objectives and contents. The staff personnel were selected from trainers, monks or laymen with experiences in moral training.

1.2 Trainees' background was required at the stage of preperation. Most of them used Law-of-Action contents, ideal build up activities and self-consciousness inculcation by using training practice technique.

1.3 Teachers applied the Buddhism contents, teaching techniques, teaching media and moral to student effectively. Activities obtained from training were praying, meditation and Bai-Sri-Su-Kwan.

2. Buddhatham Youth Camping Training Project.

2.1 Project Leader conducted the same activities as performed in Teacher Moral Development Training Project.

2.2 Trainers prepared themselves by studying trainees' background. Most of them used Law-of-Action, gratefulness, analysis of social problems, youth roles and social development contents. All of them used team building activity, behavior modification activity, moral building and soul promising activity, praying and meditation activity, Bai-Sri-Su-Kwan activity by using descriptive technique, measurement and evaluation after the training.

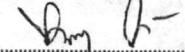
2.3 Students obtained gratefulness content and most of them were interested in story telling.

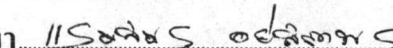
On the aspect of problems in organizing Teacher Moral Development Training Project and Buddhatham Youth Camping Training Project, it was found that project leader and trainers' problems were similar : Project leader and trainers had to be responsible for other tasks, insufficient media for trainees, insufficient training places and facilities which were similar to students' problems. Concerning teachers' problems, it was found that too many activities were provided for them.

ภาควิชา.....ประถมศึกษา.....

สาขาวิชา.....ประถมศึกษา.....

ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่อผู้คิด.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของ รองศาสตราจารย์ ดร.แรมสมร อยู่สถาพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และให้กำลังใจเสมอมา รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.อุมา สุคนธมาน ประธานกรรมการ และ รองศาสตราจารย์ปานตา ไข่เทียมวงศ์ กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบนมัสการพระคุณเจ้า พระวิระพันธ์ รักจิตตสีโล ที่กรุณาให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ และคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบนมัสการพระคุณเจ้าที่เป็นพระวิทยากรและขอขอบพระคุณวิทยากรทุกท่านที่ กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านและนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำในการศึกษาข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งให้ความช่วยเหลือ ในการติดต่อประสานงานที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ และพี่ ๆ สาขาวิชาประถมศึกษา ที่ช่วยเหลือในการทำวิจัย ในครั้งนี้ โดยเฉพาะ คุณนาตยา พงษ์ศิริกุล คุณจันทนา เกกะสุด ม.ล.สรสิริ วรวรณ คุณสมัค อาบสุวรรณ และน้องนิสิตสาขาวิชาวิจัยการศึกษาโดยเฉพาะ คุณนันทวัน สวัสดิ์ภูมิ ที่ช่วยเหลือ และให้กำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ได้

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และขอบคุณน้อง ๆ ที่ได้ให้การ สนับสนุนและส่งเสริมด้านการเรียน และเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ปรารธนา ช่างเหล็ก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
วิธีดำเนินการวิจัย	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	9
2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	11
การเรียนการสอนพระพุทธศาสนา	15
การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประเทศ	32
การฝึกอบรม	41
ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย	61
3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
ประชากรและตัวอย่างประชากร	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
การเก็บรวบรวมข้อมูล	83
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	86
1 ความคิดเห็นของหัวหน้าโครงการอบรมเกี่ยวกับสภาพและ ปัญหาการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษาของศูนย์ส่งเสริม พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย	88
2 ความคิดเห็นของวิทยากรเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัด โครงการเพื่อจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในระดับประถมศึกษาของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา แห่งประเทศไทย	105
3 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการ เข้ารับการอบรมโครงการอบรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู	150
4 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจาก การเข้ารับการอบรมโครงการอบรมเยาวชน เข้าค่ายพุทธธรรม	172
5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	190
สรุปผลการวิจัย	191
อภิปรายผลการวิจัย	202
ข้อเสนอแนะ	117
รายการอ้างอิง	220
ภาคผนวก	229
ประวัติผู้เขียน	302

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชากรและตัวอย่างประชากร ที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม และให้สัมภาษณ์	77
2	สภาพและปัญหาการจัด โครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู และโครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม ของหัวหน้าโครงการอบรม จำแนกตามการเตรียมการจัดอบรม	89
3	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัด โครงการอบรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมครูและโครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม ของหัวหน้าโครงการอบรม ที่ได้จากการสัมภาษณ์	99
4	จำนวนและค่าร้อยละของวิทยากร จำแนกตามสถานภาพ	105
5	จำนวนและค่าร้อยละของวิทยากร จำแนกตามการดำเนินการจัดอบรม โครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครูและ โครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม	109
6	จำนวนและค่าร้อยละของวิทยากร จำแนกตามปัญหา การดำเนินการจัดอบรม โครงการอบรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมครูและโครงการอบรมเยาวชน เข้าค่ายพุทธธรรม	126
7	จำนวนของวิทยากร จำแนกตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในการจัดโครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครูและ โครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม ที่ได้จากการสัมภาษณ์.....	142
8	จำนวนและค่าร้อยละของครู จำแนกตามสถานภาพ	150
9	จำนวนและค่าร้อยละของครู จำแนกตามความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับจากโครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู	154
10	จำนวนและค่าร้อยละของครูจำแนกตามสิ่งที่เป็นปัญหาและ อุปสรรคที่พบจากการเข้ารับการอบรมโครงการอบรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู	164
11	จำนวนและค่าร้อยละของครูจำแนกตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากการเข้ารับการอบรม โครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู	165
12	จำนวนและค่าร้อยละของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพ	172

สารบัญ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	จำนวนและคำร้อยละของนักเรียน จำแนกตามความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับจากโครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม	175
14	จำนวนและคำร้อยละของนักเรียนจำแนกตามสิ่งที่เป็นปัญหาและ อุปสรรคที่พบจากการเข้ารับการอบรมโครงการอบรมเยาวชน เข้าค่ายพุทธธรรม	183
15	จำนวนและคำร้อยละของนักเรียนจำแนกตามความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะจากการเข้ารับการอบรมโครงการอบรมเยาวชน เข้าค่ายพุทธธรรม ที่ได้จากการสัมภาษณ์	184
16	ค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน ตามการรับรู้ด้วยตนเอง	189
17	จำนวนครูผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครูที่เป็น ประชากรและตัวอย่างประชากร	231
18	จำนวนครูผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครูที่เป็น ตัวอย่างประชากรในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์.....	232
19	จำนวนนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรมที่เป็น ตัวอย่างประชากรในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	238
20	ตารางการอบรมโครงการอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู	248
21	ตารางการอบรมโครงการอบรมเยาวชนเข้าค่ายพุทธธรรม	249

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ

หน้า

1	รูปแบบกิจกรรมในการฝึกอบรมตามหลักสูตรของสถาบันพัฒนา ผู้บริหารการศึกษา	48
---	---	----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย